

אלא רואים שרק במקום שהתחזקו לו ב' שמות מעכב שיכתוב ב' שמותיו ורק בגליל או ביהודה ידעו שיש לו ב' שמות.

לאשה אחת קראו מרים ומעט אנשים קראו לה שרה אמרו נהרדעי שיכתוב בגט מרים וכל שם שיש לה אך לא יכתבו שרה וכל שם שיש לה שצריך לכתוב את השם העיקרי שנקראת בו.

משנה אלמנה נפרעת מנכסי יתומים רק בשבועה ונמנעו להשביעה ותיקן ר"ג הזקן שתידור ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה, עדים חותמים על גט רק מפני תיקון העולם, הלל הזקן תיקן פרוזבול מפני תיקון העולם. **גמרא** לכאורה מה מחדשת המשנה באלמנה הרי נפסק שכל מי שגובה מיתומים זה רק בשבועה, ויש לומר שיש חדוש דוקא באלמנה,

דף לה שלא יאמרו שמשום חן שירצו להנשא תגבה גם ללא שבועה קמ"ל שרק בשבועה.

לכאורה נמנעו להשביע כמו מה שאמר רב כהנא, ויש אומרים שרב יהודה אמר בשם רב שהיה מעשה שאדם אחד הפקיד דינר זהב אצל אלמנה בשני בצורת והיא הניחה אותו בכד הקמח ואפתה אותו ונתנה את הפת לעני וכשבא המפקיד אמר לו שתחזירי לו אמרה לו שסם המות יהנה באחד מבני אם נהנתי משהו מהדינר שלך ואכן אחר מעט ימים מת אחד מבניה וכששמעו על כך החכמים אמרו שאם מי שנשבע באמת נענש כך ק"ו מי שנשבע על שקר והסיבה שנענשה כי היא נהנתה ממקום הדינר בפת, אך לפ"ז זה לא נקרא שהיא נשבעה באמת ויש לבאר שזה כאילו נשבעה באמת, אך לפ"ז גם גרושה לא תשבע אלא תידור ור' זירא אמר בשם שמואל שרק אלמנה לא משביעים אך גרושה משביעים, ויש לומר שלא השביעו אלמנה כי יש לה הוראת היתור לקחת מהנכסים כי היא טורחת לפני היתומים.

רב יהודה אמר בשם ר' ירמיה בר אבא שרב ושמואל סוברים שרק ב"ד לא משביעים אך היא תשבע מחוץ לב"ד, אך קשה לפ"ז מדוע רב לא הגבה כתובה לאלמנה, וכך שנו בסורא, ובנהרדעא שנו שרב יהודה אמר בשם שמואל שרק ב"ד לא משביעים אותה אך משביעים אותה מחוץ לב"ד ורב סובר שמחוץ לב"ד גם לא משביעים אותה וזה לשיטתו שהוא לא הגבה כתובה לאלמנה, ולכאורה שיגבה לה ע"י שתידור ליתומים ויש לומר שבימי רב היו האנשים מקילים לעצמם בנדירים.

אשה אחת באה לפני רב הונא לגבות כתובתה אמר לה רב הונא מה אעשה שרב לא מגבה כתובה אמרה לו האם הטעם שמא גביתי קודם, אך אני נשבעת לך חי ה' צבקות אם נהנתי משהו מכתובתי אמר רב הונא שאכן רב מודה שבקפצה ונשבעה תגבה כתובתה.

אשה אחת באה לפני רב הונא לגבות כתובתה ואמר לה שרב לא גבה כתובה ואבי מורי גם לא הגבה כתובה לאלמנה, אמרה לו שלפחות תפסוק לי מזונות אמר לה שרב יהודה אמר בשם שמואל שהתובעת כתובתה אין לה מזונות אמרה לו שכסאך יתהפך וכי אתה עושה לי כב' חומרות והפכו את כסאו של רב הונא שיחול על כך קללתה ובכ"ז הוא לא ניצל מחולשא.

רב יהודה אמר לר' ירמיה ביראה שכדי שתגבה כתובה יש להדירה בכ"ד ולהשביעה מחוץ לב"ד ויבוא הקול לאזני כי אני רוצה שיעשה מעשה על פי.

משמע בדברי שמואל שרק אלמנה מדירים ולא גרושה ולכאורה מדוע לא יועיל להדיר גם בגרושה שהרי שלחו מא"י שפלונית בת פלוני קבלה גט מאחא בר הידיא שנקרא איה מרי ונדרת ואסרת כל פירות שבעולם עליה שלא קבלה מכתובתה מלבד מעיל אחד וספר תהילים אחד ואיוב ומשלי בלואים ושמונו אותם בה' מנה ולכשתבוא לידכם אנבוה את השאר, אמר רב אשי שזה היה גט של יבום.

אמר רב הונא שתקנת ר"ג שאלמנה תידור זה רק כשלא נישאה אך אם נישאה לא מדירים כי הבעל יכול להפר לה, ולכאורה גם אם לא נישאה הוא יכול להפר, ויש לומר שהבעל לא מפר בקודמין, אך לכאורה נחשוש שהיא תלך לחכם להפר לה, יש לומר שרב הונא סובר שמפירים רק אם הנודר פורט את נדרו ור"ג סובר שאלמנה לא גובה אפילו נישאה ואין לחשוש שיפר הבעל שהיא תידור על דעת רבים, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שבנשאת גובה כתובתה אם נדרה משמע שנדרה אפילו אחר

שנשאה ויש לדחות שנדרה קודם שנשאה אך קשה שישנה ברייתא מפורשת שבנשאת נודרת וגובה כתובתה, יש לומר שזה תלוי במחלוקת אם הנודר על דעת רבים יש לו הפרה או לא.

ר"ג אומר שלא צריך לפרט את הנדר לפני חכם המתיר שאם נצריך לפרט את הנדר לפעמים הנודר יתחוך את דיבורו והחכם יתיר רק מה שהוא שמע, ורב פפא סובר שצריך לפרט את הנדר שיש לחשוש שאדם ירצה להתיר נדר שנדר לא לעבור איסור, ולכאורה יש להוכיח ממשנה שכהן הנושא נשים בעבירה פסול לעבודה עד שידור הנאה ממנה, ושנו על כך שהוא נודר ועובד ויודר ומגרש ואם נאמר שצריך לפרט את הנדר א"כ הוא יוכל לידור שיגרש ואח"כ להשאל על נדרו,

דף לו יש לומר שמדובר שמדירים אותו ברבים וזה מובן למ"ד שנדר שהודר ברבים אין לו הפרה אך יהיה קשה למ"ד שאין לו הפרה, ויש לומר שמדירים אותו על דעת רבים וכדברי אמימר שאפילו למ"ד שנדר שהודר ברבים יש לו הפרה אך בנדר על דעת רבים אין לו הפרה וכ"ז לדבר הרשות אך לדבר מצוה יש לו הפרה כמו שרב אחא הדיר מלמד דרדקי על דעת רבים כי היה פושע בתינוקות ורבינא החזירו כי לא מצאו מלמד שמדייק כמותו.

המשנה אומרת שהעדים חותמים מפני תיקון העולם, ולכאורה זה מדאורייתא שכתוב וכתוב בספר וחתום, ורבה אומר שזה לדעת ר"א שעדיי מסירה כורתים ובכ"ז תקנו חכמים עידי חתימה מפני תיקון העולם שמא ימותו עידי המסירה או שילכו למדינת הים, ורב יוסף אומר שאפילו לר"מ התקנה היא שיפרטו את שמות העדים בגט מפני תיקון העולם וכמו ששינו שבתחילה היה כתוב אני פלוני חתמתי עד וכשר רק אם כתב ידו יוצא ממקום אחר ור"ג תיקן שיפרשו שמותיהם בגט מפני תיקון העולם, ולכאורה מספיק סימן כמו שרב היה חותם בציור כור, ור' חנינא צייר ענף של דקל, ורב חסדא חתם באות ס', ורב הושעיא באות ע', ורבה בר רב הונא צייר וילון ספינה, ויש לומר שלחכמים מותר לחתום כך כי בקיאים בסימנים מתחילה, ובהתחלה הוציאו את חתימתם בשטרי שאלות ושלומות וכך ידעו הכל בחתימתם.

המשנה בשביעית אומרת שפרוזבול אינו משמט וזה מתקנות הלל שראה שנמנעו העם להלוות ועברו על מה שכתוב השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר, ותיקן הלל פרוזבול ועיקרו הוא מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינים במקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני אגבנו בכל זמן שארצה והדיינים או העדים חותמים למטה, ויש להקשות איך יתכן שמדאורייתא שביעית משמטת ותקנת הלל שלא ישמט, ומבאר אב"י שזה כרבי ששביעית בזמן הזה מדרבנן והוא לומד מהפסוק וזה דבר השמיטה שמוט שמדובר בב' שמיטות קרקע וכספים וללמד ששמיטת כספים נוהגת רק כששמיטת קרקע נוהגת **עמוד ב** ומשמטת רק מגזירת חז"ל ותיקן הלל פרוזבול שלא ישמט, אך קשה להפך איך יתכן שמדאורייתא אין החוב נשמט ומתקנת חז"ל הוא כן משמט, ומבאר אב"י שיש כח ביד חכמים לתקן בשב ואל תעשה, ורבא מבאר שהפקר ב"ד הפקר כמו שלמד ר' יצחק מהפסוק וכל אשר לא יבא לשלושת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה, ור"א לומד מהפסוק אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות, ומה קשור ראשים לאבות אלא ללמד שכמו שאבות מורשים לבניהם מה שרוצים כך הראשים מנחילים לעם מה שירצו.

הסתפקו אם תקנת פרוזבול היא רק לדורו של הלל או שתיקן לעולם, ונ"מ אם ניתן לבטל את תקנתו, שאם תיקן רק לדורו ניתן לבטל את תקנתו אך אם תיקן לדורות אין ב"ד יכול לבטל אלא א"כ גדול מהמתקן בחכמה ובמנין, ויש להוכיח מדברי שמואל שכותבים פרוזבול רק בב"ד של סורא או נהרדעי, ואם נאמר שהלל תיקן לדורות א"כ אפשר לעשות בכל ב"ד שהוא, אך יש לדחות שיתכן ששמואל אחז שתקנת הלל לעשות בב"ד כמו שלו שהוא ב"ד שחזק להוציא ממון כמו ב"ד של ר' אמי ור' אסי, ויש להוכיח מדברי שמואל שפרוזבול הוא עלבון הדיינים אם היה בכוחי הייתי מבטלו, ולכאורה מה שייך לבטל הרי אין ב"ד מבטל דברי ב"ד חבירו אלא כוונת שמואל שאם היה כוחי יותר

מהלל הייתי מבטלו, ור"נ אמר שהייתי מקיימו ולכאורה תקנתו קיימת, אלא יש לומר שר"נ אמר שהייתי מתקן שגם כשלא כתבו פרוזבול כאילו כתבו.

הסתפקו בדברי שמואל שפרוזבול הוא עלבון הדיינים אם כוונתו לשון חוצפה או לשון נחותא, ויש להוכיח מדברי עולא על עם ישראל בעגל עלובה כלה שזינתה בתוך חופתה ורב מרי בן בת שמואל למד את זה מהפסוק עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו, ואמר רבא שעדיין חביבותו עלינו שכתוב נתן ריחו ולא כתוב הסריח.

על הנעלבים ואינם עולבים ושומעים חרפתם לא משיבים ועושים מאהבה ושמחים ביסורים נאמר ואוהביו כצת השמש בגבורתו.

רב חסדא מבאר את הלשון פרוזבול תקנת בולי ובוטי, **דף לז** ובוילי אלו עשירים, שכתוב בפסוק ושברתי את גאון עוזכם, וביאר רב יוסף אלו בולאות שביהודה, בוטי הם עניים שכתוב העבט תעביטנו, ורבא שאל לועז אחד מהו פרוזבול אמר לו פורסא דמלתא תקנת הדבר.

רב יהודה אמר בשם שמואל שאין צורך לכתוב פרוזבול ליתומים, וכן שנה רמי בר חמא והסיבה היא שר"ג וב"ד הם אביהם של יתומים.

המשנה אומרת שכותבים פרוזבול רק על הקרקע ואם אין ללוה קרקע מזכה לו מלוה בתוך שדהו ואפילו כל שהוא, וביאר רב חייה בר אשי בשם רב אפילו קלח של כרוב, ורב יהודה אומר שמועיל אפילו שהשאליל לו מקום התנור והכיריים, אך קשה ששנינו שהלל תיקן שלא כותבים אלא על עציץ נקוב ומשמע שכשאינו נקוב לא ולכאורה הרי יש את מקומו, ויש לומר שלא כותבים כשהוא מונח על יתד, ורב אשי היה מקנה גדם של דקל והיה כותב עליו פרוזבול ותלמידי רב אשי היו מוסרים דבריהם אלו לאלו, ור' יונתן היה מוסר לרב חייה בר אבא ושאל אותו אם הוא צריך דבר נוסף אמר לו ר' חייה שאינו צריך.

כשאין קרקע ללוה אך לערב יש קרקע כותבים פרוזבול ואפילו אם לערב אין אך יש קרקע למי שחייב ללוה כותבים פרוזבול כדברי ר' נתן שהנושה בחבירו מנה וחבירו לחבירו מוציאים מזה ונותנים לזה, שכתוב ונתן לאשר אשם לו.

שנינו במשנה ששביעית משמטת בין מלוה בשטר בין שלא בשטר, ורב ושמואל מבארים בשטר הכוונה שיש בו אחריות נכסים ושלא בשטר שאין בו אחריות נכסים, וכ"ש מלוה על פה ור' יוחנן ור"ל סוברים שבשטר היינו שאין בו אחריות ושלא בשטר היינו מלוה ע"פ, אך בשטר שיש בו אחריות נכסים אינו משמט, ושנינו בברייתא שאם סיים הלוה למלוה שדה אחת לגביה אינו משמט, ואפילו כתב לו כל נכסי אחראים וערבים לך אינו משמט.

לקרובו של ר' אסי היה שטר עם אחריות נכסים ושאל את ר' אסי אם זה משמט או לא אמר ר' אסי אינו משמט, ועזבו ושאל את ר' יוחנן אמר ר' יוחנן שהוא משמט ושאל אותו והרי אמרת שאינו משמט אמר לו וכי נעשה מעשה מפני שאנו מדמים, אמר לו והרי יש ברייתא כמותך אמר ר' יוחנן שאולי הברייתא הזו היא כדעת בית שמאי ששטר העומד לגבות כגבוי דמי.

המשנה אומרת שהמלוה את חבירו מעות על המשכון והמוסר שטרותיו לב"ד אינו משמט, ולכאורה מובן שמוסר שטרותיו אינו משמט כי ב"ד תופסים את החוב אך מה הטעם במלוה על המשכון, ורבא מבאר שזה כאילו תפוס אצלו, ואביי מקשה שא"כ גם מי שהלוה והמלוה דר בחצירו לא ישמט שהוא כתפוס, אמר רבא שמשכון הוא כקנוי כדברי ר' יצחק שבעל חוב קונה משכון שכתוב ולך תהיה צדקה בהחזרת המשכון ואם המלוה לא קנאו מה הצדקה בכך א"כ רואים שבעל חוב קנה את המשכון.

עמוד ב המשנה אומרת שהמחזיר חוב לחבירו בשביעית צריך לומר לו משמט אני ואם אמר לו אף על פי כן יקבל ממנו, שכתוב וזה דבר השמיטה, ורבה אומר שלפ"ז יכול לכפותו על כך, והקשה אביי שכתוב בהמשך שכשהוא נותן לו לא יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא אומר לו שלי הן ואני נותן לך במתנה, וכי כופהו על כך אמר לו רבה שכן.

אבא בר מרתא שהוא אבא בר מניומי היה חייב מעות לרבה ובא להחזירם לו אחר שמיטה, אמר לו רבה משמט אני והלך אבא, ואביי ראה שרבה עצוב שאל אותו אביי מדוע אתה עצוב וסיפר לו מה שהיה, הלך אביי לאבא ואמר לו האם אמרת לרבה אף על פי כן, אמר לו שלא, אמר לו אביי לך ואמור לרבה אף על פי כן, הלך אליו ואמר לו כך ורבה קיבל את המעות ואמר שמתחילה לא היה דעת באותו ת"ח.

רב יהודה אומר בשם ר"נ שנאמן אדם לומר שהיה לו פרוזבול ואבד ממנו כיון שזה תקנת חכמים לא חושדים שאדם יעזוב את ההיתר ויעשה באיסור, וכך עשה רב כשבאו לפניו והיה אומר פרוזבול היה לך ואבד ובכגון זה אומרים פתח פיך לאלם, אך יש להקשות מהמשנה שמי מוציא שטר חוב ללא פרוזבול אינו גובה, ויש לומר שזה מחלוקת תנאים בברייתא שלת"ק המוציא שטר חוב צריך להוציא עמו פרוזבול וחכמים אומרים שלא צריך.

משנה עבד שנשבה ופדאוהו אם פדו לשם עבדות ישתעבד בו ואם לשם בן חורין אינו משתעבד ורשב"ג אומר שגם בפדוהו לשם בן חורין הוא משתעבד. **גמרא** יש להתבונן שאם לא התיאש הבעלים מה טעמו של ת"ק שבפדו לשם בן חורין לא ישתעבד ואם מדובר אחר יאוש מדוע לשם עבד כן ישתעבד, אביי מבאר שמדובר לפני יאוש ואם פדו לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון ואם לשם בן חורין לא ישתעבד לא לראשון שהרי פדוהו לשם בן חורין, ולא לשני שלא ימנעו ולא יפדו, ורשב"ג סובר שגם בפדו לשם בן חורין ישתעבד כי אין הבדל במצות פדיון בין עבד לבן חורין, ורבא מבאר שמדובר אחר יאוש ובפדו לשם עבדות ישתעבד לרבו שני ואם פדה לשם בן חורין לא ישתעבד לרבו ראשון שהרי התיאש, ולא לרבו שני שהרי פדוהו לשם בן חורין, ורשב"ג סובר כדברי חזקיה שתקנו שלא ילך העבד ויפיל עצמו לגייסות כדי להפקיע עצמו מרבו, אך יש להקשות שכתוב בברייתא שרשב"ג אמר שכשם שמצוה לפדות את בן חורין כך מצוה לפדות עבדים, ולאביי זה מובן, אך לרבא מה זה קשור לסברת חזקיה, ורבא מבאר שרשב"ג לא ידע על מה דיבר ת"ק שאם הוא דיבר לפני יאוש א"כ יש סברא שכשם שמצוה לפדות בן חורין כך מצוה לפדות עבדים, ואם ת"ק דיבר אחר יאוש יש את סברת חזקיה, ולרבא שמדובר לאחר יאוש צריך לומר שרבו שני קונה אותו מהשבאים ואמנם אין להם קנין בגוף העבד אך יש להם קנין למעשה ידיו כדברי ר"ל שעכו"ם קונה עבד למעשה ידיו שכתוב וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונים מהם,

דף לח עכו"ם לא קונים מכם וגם לא קונים זה מזה, ואין לומר שאינם קונים זה את זה ואמנם אמרנו שלא קונים זה מזה והכוונה היא שאמנם אינם קונים לגופם אך יקנו למעשה ידיהם, וזה ק"ו שאם עכו"ם קונה ישראל למעשה ידיו ודאי יקנה את חבירו למעשה ידיו, ואין לומר שדוקא בקנין כסף אך לא בקנין חזקה, שהרי רב פפא אומר שארץ עמון ומואב הותרה בכיבוש אחר שכבשה סיחון והיינו בחזקה ומצאנו שעכו"ם קונה עכו"ם ואפילו ישראל שכתוב וישב ממנו שבי.

רב שמן בר אבא אומר בשם ר' יוחנן שעבד שברח מבית האסורים יצא לחירות וכופים את רבו לכתוב לו גט שחרור, אך קשה שרשב"ג אומר במשנתנו שעבד שפדאוהו משתעבד בכל מקרה, ורבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שהלכה כרשב"ג בכל מקום שהוא חולק במשנה מלבד ערב צידן וראיה אחרונה, ולאביי שהעמיד את משנתנו קודם יאוש ניתן לבאר שר' יוחנן דיבר אחר יאוש, אך לרבא שמשנתנו דברה אף אחר יאוש קשה מר' יוחנן, ויש לומר שהטעם במשנה הוא בגלל סברת חזקיה שלא יפיל עצמו לגייסות וכאן הרי רואים שסיכן עצמו לברוח וודאי שאין לחשוש שהוא יפיל עצמו אליהם בכוונה.

שפחתו של שמואל נשבתה ופדוהו לשם שפחתו ושלתוהו לשמואל ואמרו לו שאנו סוברים כרשב"ג וגם אם סובר אתה כחכמים אנו פדינו לשם שפחתו, והם היו סבורים שזה היה קודם יאוש ובאמת הוא כבר התיאש, ושמואל לא רק שלא השתעבד בה אלא גם לא הצריך גט שחרור שהוא סובר שהמפקיר עבדו יצא לחירות ואינו צריך גט שחרור, שכתוב וכל עבד איש מקנת כסף וכי רק עבד של איש ולא של אשה, אלא הכוונה שעבד שיש

לרבו רשות עליו הוא עבד ואם אין לרבו רשות עליו אינו קרוי עבד.

שפחתו של ר' אבא בר זוטרא נשבתה ופדאה תרמודי אחד כדי לישא אותה ושלחו לר' אבא שטוב תעשה אם תשלח לה גט שחרור ולכאורה אם יכולים לפדותה מדוע צריך גט שחרור ואם לא יכולים לפדות מה מועיל שטר שחרור, ויש לומר שיכולים לפדותה וכשהוא שולח שטר שחרור יותר מתחברים לפדותה, וללישנא בתרא כשהוא שולח שטר שחרור זה סיבה שהשבאים ישחררוה שמתברר שהיא שפחת ישראל ואז היא נעשית זולה בעיניהם ומה שנאמר שחביבה על העכו"ם בהמתן יותר מהם זה דוקא בצינעא אך בפרהסיא זה זול בעיניהם.

היתה שפחה בפומבדיתא שהיו חוטאים בה אמר אביי שלולא דברי רב יהודה בשם שמואל שהמשחרר עבדו עובר בעשה הייתי כופה את רבה לכתוב לה גט שחרור, ורבינא אומר שבזה מודה רב יהודה שכופים שישחרר אותה בגלל שחוטאים עמה, ולכאורה אביי גם מודה בזה שהרי רב חנינא בר רב קטינא אמר בשם ר' יצחק שהיה מעשה באשה שחציה שפחה וחציה בת חורין **עמוד ב** וכפו את רבה לשחררה ואמר ר"נ בר יצחק שנהגו בה מנהג הפקר, ויש לחלק ששם אינה יכולה להתחתן עם בן חורין ולא עם עבד, אך כאן רבה יכול ליחדה לעבד מעבדיו שישמרנה.

שמואל אמר שהמשחרר עבדו עובר בעשה של לעולם בהם תעבודו, ולכאורה קשה שר"א לא מצא עשרה בביהכנ"ס ושחרר עבדו להשלים לעשרה, ויש לומר שזה מצוה דרבים, ונחלקו בזה תנאים שלר' ישמעאל לעולם בהם תעבודו זה רשות ולר"ע זה מצוה, ואין לומר שר"א ששחרר עבדו סבר כר' ישמעאל כי ישנה ברייתא מפורשת שלר"א זה חובה.

רבה אומר שבגלל ג' דברים יורדים בעלי בתים מנכסיהם, שמוציאים עבדיהם לחירות ומסיירים נכסיהם בשבת ושקובעים סעודה בשבת בזמן השיעור כמו שאמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שהיו ב' משפחות בירושלים ואחת קבעה סעודה בשבת ואחת בערב שבת ושניהן נעקרו.

רבה אומר בשם רב שהמקדיש עבדו יצא לחירות כי הרי אינו יכול להקדיש את גופו והוא לא אמר לרמים א"כ הוא התכוון שהוא יהיה מעם קדוש, ורב יוסף אמר בשם רב שהמפקיר עבדו יצא לחירות, ומי שבסובר מקדיש כ"ש מפקיר ומי שסובר מפקיר יתכן שיודה במקדיש שמא הוא התכוון להקדיש דמים, והסתפקו אם צריך גט שחרור, ורב חייא בר אבין אמר בשם רב שבין מקדיש בין מפקיר יצא לחירות וצריך גט שחרור, ורבה הקשה על שמועתו מהמשנה שאחד שהקדיש נכסיו והיו בהם עבדים הגזברים לא רשאים להוציאם לחירות אך מוכרים אותם לאחרים והם מוציאים אותם לחירות, ורבי אומר שהוא נותן דמי עצמו ויוצא כי הוא כמוכרו לו, ויש לומר שאין להקשות על רב ממשנה כי הוא תנא שחולק, ויש להקשות מברייתא שלומדת מהפסוק אך כל חרם אשר יחרם מאדם אלו עבדים ושפחות כנענים, ויש לומר שמדובר כשאמר לרמים, ובמשנה אין לומר שמדובר שאמר לרמים שא"כ מדוע כתוב אין הגזברים רשאים להציאם מהם שייכים בגוף העבד, ועוד מה אומר רבי שהוא כמוכרו לו מה שייך מוכרו לו, ויש להוכיח מברייתא שהמקדיש עבדו עושה ואוכל שהקדיש רק דמיו,

דף לט יש לומר שזה כר"מ שאומר שאין אדם מוציא דבריו לבטלה, וכן מוכח שכתוב בסיפא וכן הוא שהקדיש עצמו עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו וזה מובן רק לר"מ ולרבנן מה שייך דמים על עצמו דמים הרי הוא אינו עומד לכך, **לכאורה** נחלקו בזה תנאים בברייתא שלת"ק המקדיש עבדו אין מועילין בו ולרשב"ג מועילין בשערו ולכאורה נחלקו אם העבד קדוש או לא, אך יש לדחות שא"כ לא היו צריכים לחלוק לגבי מעילה והיו צריכים לחלוק להדיא אם קדוש או לא, אלא ודאי לכו"ע הוא קדוש ונחלקו אם עבד דינו כקרקע ואין מעילה בקרקעות או כמטלטלין, אך לפ"ז לא היו צריכים לחלוק רק בשערו אלא לגבי כל גופו, אלא ודאי לכו"ע עבד הוא כקרקע ונחלקו רק בשער שעומד להגזז אם הוא כגזוז, ולכאורה נחלקו בזה ר"מ וחכמים לגבי שבועה שאמר יי גפנים טעונות מסרתי לך והשני אומר שהיו

רק ה' ולר"מ חייב שבועה ולחכמים פטור שהמחובר לקרקע כקרקע, ור' יוסי בר' חנינא אומר שמדובר בענבים שעומדות להבצר ונחלקו שלר"מ הן כבצורות ולחכמים אינן כבצורות, ויש לומר שגם ר"מ יודה כאן שדוקא בענבים נחשבים כבצורות שאם הן נשארות בעץ הן נכחשות אבל בשיער כמה שנשאר יותר הוא משביח יותר.

כשעלה ר' חייא בר יוסף אמר שמועה זו של רב לר' יוחנן ואמר ר' יוחנן וכי אמר רב כך ולכאורה גם ר' יוחנן סובר כך שעולא אמר משמו שהמפקיר עבדו יוצא לחירות וצריך גט שחרור, ויש לומר שר' יוחנן אמר וכי רב אמר כמותי, או שלא סיים לו שצריך גט שחרור ואמר ר' יוחנן וכי לא אמר רב שצריך גט שחרור, וכמו שר' יוחנן עצמו סובר שצריך גט שחרור.

ר' **אבא** הקשה לעולא מברייתא שגר שמת ובזבזו נכסיו והיו בהם עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמם לחירות, ואבא שאל אומר שרק הגדולים זכו בעצמם ואילו בקטנים המחזיק בהם זכה, ולר' יוחנן איך יצאו לחירות ללא שכתבו להם שטר שחרור, אמר לו עולא שתלמיד זה נראה כאילו לא למד מעולם, ומבאר ר"נ שהעבד הוא כאשר הגר וכמו שאשתו מותרת ללא גט כך העבד מותר ללא גט שחרור, ואמנם עבד של ישראל שמת לא יוצא לחירות שלומדים מהפסוק והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה, ולפ"ז המפקיר עבדו ומת לא יצטרך שחרור ויהיה קשה לאמימר שאומר שמי שהפקיר עבדו ומת אין לו תקנה יותר שמי ישחררנו ולר"נ הוא יצא לחירות מעצמו כשלא יורשים אותו.

ר' **יעקב בר אידי** אומר בשם ריב"ל שהלכה כאבא שאל ואמר ר' זירא לר' יעקב **עמוד ב** האם שמעת מריב"ל בפירוש או מתוך דברים אחרים, שריב"ל אמר ששאלו את רבי מה הדין אם אמר התיאשתי מפלוני עבדי ואמר רבי שיש לו תקנה רק בשטר, וביאר ר' יוחנן בטעמו של רבי שלומדים לה לה מאשה שכמו שאשה יוצאת בשטר כך עבד יצא בשטר וכמו שאשה היא איסור ולא ממון כך עבד, אך משם ניתן ללמוד לצד השני שכמו שבאשה אין חילוק בין גדולה לקטנה כך בעבד לא יהיה חילוק בין גדול לקטן, אמר ר' יעקב ששמע בפירוש מריב"ל שהלכה כאבא שאל, ור' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שאין הלכה כאבא שאל ושאל ר' זירא את ר' חייא האם שמעת כך מר' יוחנן בפירוש או רק ממה שר' יוחנן ביאר בדברי רבי שלומדים לה לה מאשה וא"כ כמו שבאשה אין חילוק בין גדולה לקטנה כך בעבד לא יהיה חילוק בין גדולים לקטנים אך משם ניתן לדייק להיפך שכמו שאשה היא איסור ולא ממון כך עבד הוא איסור ולא ממון אמר ר' חייא בר אבא שהוא שמע בפירוש מר' יוחנן שאין הלכה כאבא שאל.

יש להקשות שרבי אמר לעיל במקדיש עבדו שיתן דמי עצמו ויצא מפני שהוא כמוכרו לו וכאן אמר רבי שבהתיאש מעבדו אין לו תקנה, ויש לומר שרבי אמר אין לו תקנה אלא בשטר או בכסף אך הכסף פקע ממנו, ולא כמו ששנה ר"ש בשם ר"ע שאין לומר שכסף יגמור שחרור בשפחה כמו שטר שכתוב והפדה לא נפדתה וכל הפרשה מדברת בלא חופשה ששטר גומר בה ולא כסף, ורמי בר חמא אמר בשם ר' יוחנן שהלכה כר"ש ורב יוסף בר חמא אמר בשם ר' יוחנן שאין הלכה כר"ש, ור"נ בר יצחק פגש את רבא בר שאלתא שעמד בפתח בית התפילה ושאל אותו אם הלכה כר"ש או לא ואמר לו שאני אומר אין הלכה אך התלמידים שבאו מסורא אמרו בשם ר' זירא שאמר בשם ר"נ שהלכה כר"ש וכשהגיע לסורא מצא את ר' חייא בר אבין שאמר לי אמור בפירוט איך היה המעשה, ואמר לו שהיתה שפחה שאדונה היה שכיב מרע ובכתה לאדונה ואמרה לו עד מתי אהיה משועבדת ולקח כובעו וזרק לה ואמר תקני אותו ותקני עצמך ור"נ אמר שלא עשה כלום והרואה חשב שר"נ סבר כר"ש, אך יש לדחות שלא עשה כלום כי זה היה בכליו של מקנה, ורב שמואל בר אחיטאי אמר בשם רב המנונא סבא בשם ר' יצחק בר אשיאן ורב הונא אמר בשם רב המנונא שהלכה כר"ש אך יש לדחות שאין הלכה כר"ש.

ר' **זירא** אמר בשם ר' חנינא בשם רב אשי בשם רבי שאם העבד נשא בפני רבו בת חורין יצא לחירות.